Heykel, Resim Yapmak ve Fotoğraf Çekmenin Hükmü – 1

“Atâyâ’l-Kadîr fî Hukmi’t-Tasvîr”

Yazan: Ahmed R?zâ Hân

Tercüme: Molla Ahmed Ma?nisavî

———————————-

[A. R?zâ’ya Sorulan Bir Suâl]

———————————-

Dedem büyük imâm ?eyh Ahmed R?zâ rad?yallahu teâlâ anhu’ ya insanlar?n adet haline getirdikleri ta’zîm edilen kimselerin sûretlerini edinmek ve o sûretlerle teberrük etmek için evlerde saklaman?n hükmü soruldu. Suâl a?a??da gelece?i ?ekildedir.

Suâl: ?u sûret hâdisesi hakk?n da din ulemâs? ve sa?lam ?erîat’?n müftîleri ne diyorlar? Ahmedâbâd beldesinde ?u günlerde foto?raf sûretleri iki **Rupi**‘ye sat?l?yor. Resmin asl? size gönderilmi?tir. Onun üzerinde dü?ününüz. Bu sûret ?eyhler ?eyhi Gavs’ül-A’zam kuddîse sirruhu’l azîz hazretlerinin tekkesinin seccâdesinin sâhibi **?eyh ?brahim el-Ba?dâdî’ye** âiddir. Sûrî ve ma’nevî feyzi herkesi içine als?n. **Ahmedâbâd** halk? ve ba?kalar? ?u sûreti onunla bereketlenmek için sakl?yorlar. O sûretleri bereketlenmek için evde **bulundurmak** harâm m?d?r, de?il midir? Bu sûretlerin bulundu?u eve rahmet melekleri girer mi, girmez mi? ?u sûreti bulundurmakla bereket iner mi, inmez mi? ?erîat’da ve tarîkat’da ?eyhi tasavvur etmek için ?eyhin sûretinin göz önüne konulmas? câiz midir, de?il midir?Bu suâlleri, ?ifâ verecek ?ekilde aç?klay?n?z,tâm bir ecre nâil olas?n?z…

———————————-

[Ahmed R?zâ’n?n
Bu SuâleVerdi?i Cevâb]

———————————-

?????? ?????? ???? ???

Bütün hamdler, **Yaratan**, **Bârî**, sûretlerimizi en güzel bir ?ekilde yapan **Musavvir**, varl?klar?n büyü?ünü küçü?ünü yaln?z kendi yaratan ve (bir ?eyler yaparak onlar?) Allah’?n yaratt?klar?na benzetenlere azâb hükmünü veren Allah celle celâlühû’ya âiddir. O hâlde bir zerre veya bir k?l ucu yarats?nlar. Putlar? yok etmek esâs?n? getiren ve tasvîrin küçü?ünü büyü?ünü harâm k?l?p onu büyük günâh sayan’a, Âl’ine, Ashâb’?na, en ?erefli o?lu ?avs-? A’zam’a ve tâifesine, O’nun izzet ve hürmetine denk dü?ecek bir salât ve selâm ile salât ve selâm olsun…

Ey Rabbim!.. ?eytânlar?n vesve selerinden ve yan?ma gelmelerinden sana s???n?r?m…

———————————-

[Heykel ve Resim Yapmak
Ne Zaman ve Nas?l Ba?lad???]

———————————-

?blîs’in mekrinden Allahcelle celâlühû’ya s???n?r?m. Âlemlerde puta tapmak ancak ?öyle ba?lad?: ?nsan lar sâlih kimselerin sûretlerini yapt?lar. Onlar? sevdikleri için evlerde bir **sûret** edindiler ve onlar?n ibâ det’te lezzeti art?raca??n? zannettiler. Günler geçtikçe bu sûretler ma’ bûd oldular.

?mâm Buhârî ve **?mâm Müslim** Sahîh’lerinde Abdullah ?bnü Abbâs rad?yallâhu anhumâ’dan “ilâhla-r?n?z? sak?n terketmeyin!.. **Vedd**’i de, **Süvâ**’? da, **Ye?ûs**’u da, **Yeûk**’u da, **Nesr**’i de sak?n b?rakmay?n’ dediler”[1] âyetinin tefsîrinde ?öyle buyurdu?unu rivâyet ettiler:

“Bunlar Nûh aleyhisselâm’?n kavminden sâlih adamlar?n isimleri idi. Vefât ettikleri vakit, ?eytân onlar?n kavimlerine, oturduklar? meclîs lerine putlar?n? dikmelerini ve putlar?, o sâlih kimselerin isimleriyle isimlendirmelerini vahyetti/f?s?ldad?. Onlarda bunu yapt?lar. Kendileri ölene kadar putlara ibâdet edilmedi.Onlar öldükten ve ilim kalkd?ktan sonrada o putlara ibâdet edildi.”[2]

Abd ?bnü Humeyd,Tefsîr'inde Ebû Ca'fer ?bnü'l-Mihleb'den ?öyle rivâyet etti:

'**Ved**' Müslüman bir adamd?; kavmi aras?nda sevilirdi; ölünce kabri ba??nda topland?lar ve üzüldüler. ?blîs onlar?n bu üzüntüsünü görünce insan sûretine girerek,**'?una üzüldü?ünüzü görüyorum, onun sûretini yapay?m, meclisinizde bulundurur ve hât?rlars?n?z'** dedi. Onlarda bunu kabûl etti ler.?blîs onlara sûretini yapt?. Onu meclislerine koydular, hat?rlamaya ba?lad?lar. ?blîs onlar?n onu hat?rlamaktaki hâllerini gördü ve '**sizden herbirinizin evine sizin için onun sûretini yapay?m m?**?' dedi. Onlarda bunu kabûl ettiler. ?blîs onlar?n herbirine onun sûretini yapt?. Bu sûretlerle onu hat?rlamaya ba?lad?lar. Çocuklar? onlar?n bu yapt?klar?n? gördüler ve nesillerin geçmesiyle babalar?n?n onlar? hat?rlama i?i unutulup ortadan kalkt?. Nihâyet onu, Allah celle celâlühû'dan ba?ka ibâdet etmekte olduklar? bir ilâh edindiler.. Yer yüzünde Allah celle celâlühû'dan ba?ka ibâdet edilen ilk ?ey, "**Ved**" diye isimlendirdikleri put oldu." **[3]**

Yine **?mâm Buhârî** ve **Müslim**, müminlerin anas? Âi?e-i S?ddîka rad?yallâhu anhâ'dan ?öyle rivâyet ettiler: "Nebî sallellâhu aleyhi ve sellem rahats?zlan?nca, han?mlar?ndan biri,Mâriye ismindeki kiliseden bahsetti. Ümmü Seleme ve Ümmü Habîbe rad?yallâhu anhumâ Habe?istan'a gitmi?lerdi.Onlar da o kilisenin güzelli?inden ve içindeki sûretlerden bahsettiler. Nebî sallal lâhu aleyhi ve sellem ba??n? kald?r d?lar ve; '**onlar, aralar?ndan sâlih birisi öldü?ü zaman kabrinin üstüne bir mescid kurdular.Sonra da içine ?u sûretleri yapt?lar. Onlar Allah celle celâlühû'nun ya ratt?klar?n?n en ?erlileridirler**' bu yurdular."**[4]**

Mi?kât ?erhi Mirkât'da ?öyle denilmi?tir:

Onlar ?u sûretleri, kiliselere, sâlih kimselerin sûretlerini hat?rlamak,onlar sebebiyle ibâdete ra?bet ettirmek için yapt?lar. Sonradanda kendilerinden sonrakiler geldiler, amellerini ?eytân onlara süsledi ve onlara '**selefiniz ?u sûretlere ibâdet ediyorlard?**' dedi. ??te bu yüzden putlara ibâdet etmeye dü?tüler.

———————————-

[**Sûret ve Sûret Yapmak**

Hakk?ndaki Hadîslerden Baz?s?]

———————————-

Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem, O'ndan tevâtürle rivâyet edildi?ine göre ?öyle buyurmu?lar d?r:

"**?çinde köpe?in ve sûretin bu lundu?u hiçbir eve melekler girmez**."

Bu hadîs-i ?erifi, **?mâm Ahmed**, **Kütüb-i Sitte** sahibleri ve **Tahâvî** Ebû Talhâ'dan, **Buhârî** ve **Tahâvî**,?bnü Amr ve ?bnü Abbâs rad?yal lâhu anhuma'dan, **Müslim, Ebû Dâvûd, Nesâî, Tahâvî**, Meymûne rad?yallâhu anhâvâlidemizden, **Müslim, ?bni Mâce** ve **Tahâvî**, Âi ?e rad?yallahu anhâ vâlidemizden, **?mâm Ahmed, Müslim, Nesâî, Tâ hâvî** ve **?bnü Hibbân** Ebû Hureyre rad?yallâhu anhu'dan, ?mâm **Ah med, Dârimi, Said ?bnü Mensûr, Ebû Davûd, Nesâî, ?bni Mace**, **?bni Hüzeyme**, **Ebû Ya'lâ**, **Tahâvî**, **?bni Hibbân**, **Ziya** ve **?âmî[5] Ebû Nuaym**, Hilye(tü'l-Evliyâ)'s?nda Emîru'l-Mü'minîn Ali rad?yallâhu an hu'dan, **?mâm Mâlik** Muvatta'?nda, **Tirmizî**ve **Tahâvî**, Ebû Saîd-i Hud rî rad?yallâhu anhu'dan, **Ahmed**, **Tahâvî**, **Taberânî**, el-Kebir'inde Üsâme ?bnü Zeyd rad?yallâhu an hu'dan, **Tahâvî**, Ebû Eyyûbel-En sârîrad?yellâhu anhu'dan rivâyet etmi?lerdir.**[6]**Nitekim bunlar? Fetâvâm?zda aç?klad?k.

———————————-

[**Sûretin DindeHürmet**
Edilen Kimselere Âid Olmas?
Bir Mazeret Midir?]

———————————-

Sûretin dinde sayg? duyulan bir kimseye âid olmas? mazeret de?ildir ve ?u büyük vebâlden ki?iyi aslâ kurtaramaz; tam tersine bunun vebâl ve azâb? daha da ?iddetlidir. Çünki bu sûrete hürmet edilir. Canl?lar?n sûretine ta'zîm/hürmet etmekde puta tapmaya benzer. Sanki o, ?slâm dinine aç?k bir kar?? ç? k??t?r. Biraz önceki hadîsi i?itmi? tin; o adamlar, ancak evliyâya âid sûretler edinmi?lerdi; i?te bundan dolay? Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem onlar hakk?nda, "**onlar kilisede ?u sûretleri yapt?lar;onlar**

Allah celle celâlühû'nun ya ratt?klar?n?n en ?erlileridir" buyurdu.

Dînde Enbiyâ aleyhimussalevâ-tü vesselâm'dan daha büyük kim vard?r???te Enbiyâ'n?n ?eyhi ve biricik büyü?ü seyyidimiz Halîl/?brahim…O'na ve ?erefli o?luna (Efendimize) salât ve selâm olsun. O, âlemlerde Nebîmiz sallallahu aleyhi ve sellem'den sonra en üstün oland?r.

Kâfirler ?brahim aleyhisselâm'?n ve Allah celle celâlühû'nun kurban? ?smail aleyhisselâm'?n sûretlerini ve Meryem aleyhesselâm vâlide mizin sûretini Ka'be'nin duvar?na nak?etmi?lerdi. Mekke fethedildi?i zaman, Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem, Ömer rad?yallâhu anhu' yu önceden gönderdi. O'nun emriyle o sûretleri sildi. Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem Kabe'ye girdi?i zaman baz? sûretlerin eserini bulunca, su istedi, onlar? da bizzat kendisi sildi ve yapanlara "**Allah onlar? kahretsin**" diye beddua etti.

Bu, ?mâm **Buhârî**'nin Sahîh'in de ve **?mâm Tahâvî**'nin (?erhu Meânî'l-Âsâr'?nda**, ?bnü Hibbân**'?n Sahîh'inde) ?bnü Abbâs rad?yallâhu anhumâ'dan, **?mâm Ahmed** ve **Ebû Dâvûd**'un, Câbir ?bnü Abdillah ve Amr?bnü ?eybe rad?yallâhu anhumâ'dan, **?mâm Tahâvî**'nin, Üsâme ?bnü Zeyd rad?yallâhu anhu'dan rivâyet etti?i ma'nâd?r.[7]Nitekim Fetâvâ'm?z'da bunu da aç?klad?k.

[Ya?amayacak ?ekilde
Olan Her Sûret Mübâh m?d?r?]

Belki bir kimsenin ilk bak??ta akl?na ?öyle bir fikir gelebilir: (Suâlde sözü edilen ve) medhedilen asîl kimsenin sûreti ancak gö?üse kadar ula??yor, (vesikal?kt?r); insan ise bu kadar? ile ya?ayamaz. Hâlbuki, Ed-**Dürrü'l-Muhtâr**'da meâlen ?öyle bir ifâde vard?r: "?âyet sûretten, onsuz ya?an?lamayacak bir uzuv yok edilse, bu sûret yasak d???ndad?r."

Orada (müellif) ?öyle söyledi: " Sûret ?âyet**,** yerde bulunur ve ayakta durup bakan kimseye, azalar?n teferruât? ve incelikleri belli olmayacak kadar küçük olursa, [bunu Halebî zikretti], veyahud da ba?? veya yüzü kesik ise, veya kendisi olmadan ya?ayamayaca?? bir uzvu yok edilirse, veya rûhsuz bir?eyin sûreti olursa, mekrûh olmaz."

Ba??n?, yapt?ktan sonra silmesi veya ba??n?n hiçbir zaman bulun mamas? husûsundaki hüküm birdir.

Er–Reddü'l-Muhtâr'da ?öyle de nilmi?tir: "Yâhud **ba?? kesik olmas?,** yani as?ldan ba?s?z olmas? veya ba?? olup da kesilmesidir."

Ed-Dürrü'l-Muhtâr Kavliyle ve As?l Sûretle Alakal?Bir Tahkîk

Ben (A. R?za) **?öyle diyorum**:

Do?ruya ve hakîkatin zirvesine ula?mak ancak Allah celle celâlühû'dand?r. Bu (ed-Dürrü'l-Muhtâr' daki) söz, f?kha ve hadîse hizmet etmeyen ve ?er'î maksadlara derin bak??? bulunmayan bir kimseden sâd?r olabilir.[8]

Evvelâ:Bu ibâre, sözü fazlal?k ve yanl??l?klardan ay?klama makam?nda ba?l? ba??na bir nazar/durub dü?ünme mahallidir; (ay?klanmaya muhtâcd?r.) Bu zay?f kul, yan?nda bulunan bütün metin ?erh ve fetvâlara mürâcaat etti. Hükmün ba?tan ba?ka uzuvlar? içine alacak geni?likte olmas? hususunda ed-**Dürrü'l-Muhtâr** için bir selef/ken dinden evvel gelen birisini bulamad?. Bu kitâb?n ço?u yerdeki iki kayna?? olan el-**Bahr**, ve ed-**Dürer**'de bile bundan hiçbir eser yoktur. El-**Bidâye**, el-**Vikâye**, en-**Nukâye**, el-**Kenz**, el-**Vâfî**, el-**?urer**, el-**?slâh**, el-**Mültekâ**, el-**Minye**, **Nûru'l-Îzâh**, el-**Hidâye**, **?erh'ul-Vikâye**, el-**Ber cendî, et-Tebyîn, el-Kâfî, ed-Dü rer, el-Îdâh, Mecmau'l-Enhur, Me râkî'l-Felâh, Fethu'l-Kadîr, el-?nâye, el-Hâniye, H?zânetü'l-Müftîn, el-Hindiyye,** hattâ, (Hanefî) mezhebi(ni) yazan **?mâm Muhammed** sadece '**ba?**'? zikretmekle yetinmi?lerdir.

O halde sûret, ba?s?z oldu?u veya ba?? kesik oldu?u zaman, hiçbir mekrûhluk yoktur. El-**Hulâ sa**'da ve ona tâbi' olarak **Tenvî ru'l-Ebsâr, el-Hilye,**[9]**el-Bahru'r-Râik, Câmiu'r-Rumûz, el-?unye**, **Sa?îrî(?)**[10]**,e?-?urunbilâliyye** ve ed-Dürer üzerine olan **Abdulha lîm**'de "**yüz**"de ziyâde edilmi?tir. Çünki '**yüz**'ün yok edilmesi '**ba?**'?n kesilmesi gibidir.

Zahîratü'l-Ukbâ' da,**ez-Zeyleî** üzerine yaz?lan **?el bî'**de, ed-**Dürer** üzeri ne yaz?lan **Hasan Acemî**'de, el-**?nâye** üzerine yaz?lan **Sa'di Efendî**' de, el-**Kenz** üzerine yaz?lan el-**Miskîn**'de, hatta ço?u kez ed-**Dürrü'l-Muhtâr**'dan alan **Ebû's-Suûd el-Ezherî**'de yü zün ziyâde edilmesinden söz edilmemi?tir.

Ben (A. R?zâ) **?öyle diyorum**:

Yüzün zikredilmesi, hakîkatte ziyâde de?ildir. Çünki **ba?**, ço?u kere **yüz** yerine kullan?l?r. Boynun kesilip ayr?lmas?, ancak ba??n kesilmesinde kullan?l?r. O bak?mdan yüzü yok etmekten maksad, aynen ba?? kesmek gibidir. Onun ibâresi, "**e?er ba?? kesikse, onda bir beis yoktur. ?âyet sûretin yüzü yok edilse, o ba?? kesmek gibidir**" ?eklindedir.Sonra,

Ben (A. R?zâ) **?öyle diyorum**:

Di?er uzuvlar, ya?aman?n ba?l? oldu?u ?eyler olmalar? hususunda benzer olsalar bile, yüz ve ba? ma'nâs?nda de?illerdir. Çünki **yüz** canl? sûretinde as?ld?r. ??te Ebû Hureyre rad?yallâhu anhu,sadece bu sebeble yüzü '**sûret**' diye isimlendirdi. ?übhe yoktur ki, onlar yüz için **sûret** derlerdi. **Sûret** yapanlar yüz ile yetiniyorlar. Paralarda sûretlerinin bulunmas?n? isteyen Hristiyan krallar?, ço?ukez yüz ile yetiniyorlar. ?übhe yoktur ki, sûret yapmaktaki maksadlar?n ço?u yüzle hâs?l oluyor. Bir ?ey de ancak maksadlar?yla has?l olur.

En büyük ?mâm Ebû Ca'fer et-Tahâvî, Ebû Hureyrerad?yallâhu anhu'dan ?öyle rivâyet etti: "Sûret ba?t?r; ba?? olmayan hiçbir sûret, sûret de?ildir."**[11]**

El-**Hidâye**'nin '**timsâlin ba?? kesik olursa, o, timsâl de?ildir**' dedi?i yerdeki sözü ancak bu yana bakmaktad?r. ??te büyük ?mam, ?mâm **Muhammed**'in,el-**Câmiu's-Sa?îr**'deki ibâresi a?a??daki gibi dir: **"Muhammed** Ya'kûb'dan (Ebû Yûsuf'dan) oda **Ebû Hanîfe**'den rivâyet etti: '**Sûretin ba?? kesikse,o, sûret de?ildir**.'"**?mâm Nesefî,el-Vâfî** isimli kitâb?nda aç?kça, **'sûretin ba?? kesik de?ilse, mekrûhluk kalkmaz'** demektedir. **Nese fî**'ninibâresi i?te ?udur: "**Ba??n?n üzerinde, tavanda, önünde veya hizas?nda, ba?? kesilmemi? bir sûret bulunursa mekrûh olur**." Zâhir olan ?udur ki, bu söz '**gö?üse ula?an veya boyun yar?s?na kadar olan sûretin, ba?? kesik de?ilse,yasakl?k hükmünün kalk mayaca??**'n? ifâde etmektedir. Allah celle celâlühû en iyisini bilir.

?kinci Olarak: Hâ?iye sâhiblerinin kabûllendikleri ve el-**Hâdimî**' nin de ed-**Dürr** üzerine yazd??? hâ?iyesinde ona tâbi' oldu?u ed-**Dür ru'l-Muhtâr** kavlini dü?ün. Orada ?öyle demi?ti: " '**Ba?? kesik olmas?**' ile murâd edilen,'**onsuz ya?aman?n mümkün olmayaca?? yüz gibi uzvu silmek**'tir." Bu fakîr (Ahmed R?zâ), mes'elenin aç?klamas?nda bu ta'mîmi/genellemeyi bulamad?ysamda el-**Feth**'in sözünde, bir mes'eleye dâir olan delîl içinde, ta'mîme i?areti hissettim, anlad?m.

Orada (**?bnü'l-Hümâm**)**?öyle dedi**: "Ellerini, ayaklar?n? keserse mekrûhluk kalkmaz. Çünki insan,bazen el ve ayaklar? kesik olarak da ya?ar." **Allâme Tahtâvî**, el-**Fet h**'in bu ifâdesinden ta'mîm'i/genel lemeyi ç?karm?? ve **Merâk?'l-Felâh** hâ?iyesinde ?öyle yazm??t?r: "Ba?? kesik ifâdesi kay?d de?ildir. Ba?? kesik olmakla murad edilen bu sûreti her ne ?ekilde olursa olsun ya?amayacak bir hâle getirmektir."

Ben(Ahmed R?zâ) **?öyle diyorum**:Bu ma'nâ ç?karmakta, gizli kalmayacak bir söz kald?r?r yan vard?r. Çünki el-**Feth**'in sözünden hulâsa olarak anla??lan, '**sûretin,hayât olabilecek bir hâlde bulundu?u için mekrûh oldu?u**'dur.Her bir **sûret**ki, bu hâldedir, o mekrûhdur. Bundan da, '**Mekrûh olan her bir ?ey bu hâlde olur**'ma'nâ s? anla??lmaz. ?übhe yoktur ki, Mûcibe-i Külliyye kendisi gibi olarak tersine dönmez (Sâlibe-i Külliyye olmaz.)**[12]**

Ben (Ahmed R?zâ) bunun benzerini el-**Hidâye**'de buldum; (orada) ?öyle diyor: "Talak iki k?s?md?r: Sarîh ve kinâyeli. **Sarîh** olan,'**sen bo?sun**', '**bo?anm??s?n**', '**seni bo?ad?m**' sözleridir. Bunlarla **Ric'î** bo?ama olur. Çünki bu laf?zlar,bo?ama için kullan?l?r; ba?ka tarafta kullan?lmaz. Böylelikle **Sarîh** olmu? olur. Nassla, ard?ndan Ric'î bo?a may? getirir, niyyete de ihtiyâc? yoktur. Çünki bu laf?zlar ço?u zaman bo?ama ma'nâs?nda kullan?lmaktan dolay?,bo?amak için aç?k ifâdelerdirler."(**Hidâye'nin Sözü bitti.**)

Ben(A. R?zâ) **?öyle diyorum**:

Sözün sonundada ifâde edildi?i gibi, '**aç?k olma**'n?n ba?land??? temel sebeb, bu sözlerin

‘**çok kere, bo?amak için kullan?lm?? ol malar?**’d?r. O hâlde,bo?aman?n d???nda kullan?lmayanbir söz, ‘**aç?k bo?ama sözü olma**’ya daha münâsibdir. ??te onun için **Sarîh** bo?amay?, ?u üç laf?zda, buna, yani ‘**ço?u kez talakta kullan?lm?? olmak**’ sebebine ba?lad?. Bu, ?u demek de?ildir: ‘Ba?kas?nda nâdiren kullan?lan, o ?eyde sarîh olmaz’. K?sacas? o, illeti ve onunla beraber, ilâve olarak bir ba?ka ?eyide içinde bulunduracak evlâ bab? kabilinden bir ?eyle illet beyân?d?r. Burada da hüküm ayn?d?r: Yasaklanan yer, tek ba??na bile olsa ba?t?r. Hayât için gerekli olan her?ey bulundu?u zaman, illeti, ilâve bir ?ey ile beraber bulundurdu?u için yasakl??? evlâ olarak ifâde eder. O hâlde el-Hidâye’nin iki sözü aras?n da ba?? ve sonu bak?m?ndan z?dl?k yoktur.

Bunu (**?bnü’l-Hümâm**’?n) kendi si de **Feth**(u’l-Kadîr)’de ifâde etti ve ?öyle dedi: “Bir?eyin hakîkaten veya mecâzen akla ilk gelebilecek olan bir ma’nâda çok kere kullan?l mas? **Sarîhdir/aç?k**d?r. Ba?kas?nda hiç kullan?lmamas? ise (bo?amada) Sarîh/aç?k olmaya daha evlâd?r. ?? te bu sebeble, ?u laf?zlardaki**Sarîh**li?i/**aç?kl?k**l??? ba?ka bir ?eyde de?il de bo?amakta kullanmaya dayand?rd?. **(?. Hümâm’?n Sözü Bitti.)** (?b nü’l-Hümâm) sonra da, (el-Hidâye’ nin iki sözü aras?nda) z?dl?k bulundu?unu iddiâ etti. Hâlbuki bu kendi söyledi?i ifâdelerle kalkm?? idi. Allah celle celâlühû’ya hamd olsun.

Talebesi **?mâm ?bnüEmîri’**l-**Hâcc**‘?n sözünde bulunan bir bahisde/tereddüt ve i’tirâzda ve kezâ cevâb?ndabu îzâh tarz?na i?âret aç?kça görülebilir. Orada (**?bnüEmîri’**l-**Hâcc**) ?öyle diyor: “Ba??n?n -oldu?u gibi kalmas?yla beraber- bir çizgiyle cesedden kesilmesi mekrûhlu?u kald?rmaz. Çünki ku?lardan boynu halkal? olanlar? da vard?r; bununla ba?lar? kesilmi? olmaz. Bunu böyle zikrettiler;oysa bu (ifâdeler) ku?lara hast?r. Hâlbuki aç?k olan odur ki, bir çizgiyle ba?? gövdeden ay?rmakla, mekrûhluk ku?larda kalkmad??? gibi ba?ka canl?lardada kalkmaz.. ??te bu yüzden ba?kas? da bundan ba?ka îzâh tarz?na ihtiyaç duyar. Belki de evlâ olan ?öyle denilmesidir: ‘**Canl? olan hayvân?n, bazen boynuna maksadlardan bir maksad içün onu örtecek olan bir ip veya ba?ka bir ?ey tak?l?r. Buda onun gibi olur; o yüzden bununla mekrûhluk kalkmaz. Sonra ortas?ndan iple ayr?lsa, sanki ortas?ndan kesilmi? gibi oluyor,mekrûhlu?u giderir mi**?’ Buna vak?f olmad?m. Aç?k olan,biraz önce ba? hakk?nda zikretti?imiz gibi, onun da bilhassa insanlarda mekrûhlu?u kald?rmayaca??d?r. Bu,onda belini ba?lamak gibi olur. Allah celle ce lâlühû en iyisini bilir.” **(?bnü Emîr el-Hâcc’dan Nakil Bitti.)**

Ben(A. R?zâ) **?öyle diyorum**:

?bnü Emîri’l-Hâcc’?n iki yerde **zâhir/aç?k** olan lafz?n? getirmesi dikkatli davranmas? ve yanl??tan sak?nmas? sebebiyledir; yoksa bu ikisinde hüküm kesindir. Hiçbir kimse zay?f bir zanla zannetmesin ki, insan ve hayvân sûretinin boynuna veya ortas?na ip ba?lasan (harâml??a dâir) ?er’î hüküm gider ve onu al?p bulundurmak câiz olur. ?bnü **Emîri’l-Hâcc’?n** kelâm?n?n öz ma’nâs?, ancak **Feth**(u’l-Kadîr)’in demi? oldu?udur; ‘**ya?amay? yok edecek her ?eyin mekrûhlu?u kald?rmayaca??**’d?r. Nitekim bu gizli de?ildir. Görmezmisin, insan olmakta gördü?ümüz her ?ey hayvân olmaya ters de?ildir. Çünki, e ?er hayvân olmay? ortadan kald?rsa elbette insan olmay?da ortadan kald?r?rd?. Ki?nemek, an?rmak ve havlamak gibi,insanl??a z?t olan her?ey, hayvânl??a da z?t de?ildir. Bunlar?n hepsi insanl??a z?tt?r, ama hayvânl??a z?t de?ildir. Mudakkik **Alâî**‘nin **el-Feth** ve el-**Hilye**‘deki ibâreleri gördükten sonra, ta’mîmi/ genellemeyi -bunu ifâde etmeme sine ra?men-eklemesi ?a??lacak bir ?ey de?ildir.

Evet, Fakîr (A. R?zâ), ?mâm **Ebû Ca’fer et-Tahâvî**’nin kelâm?n da ta’mîme i?areti buldu: Tahâvî, ‘**cans?z a?açlar bile olsa mutlak sûret mekrûhdur**’ diyenlere, resimlerin ba?lar?n?n kesilmesiyle alakal? hadîsleri delîl getirdikten sonra ?öyle dedi: “Rûh sâhibi canl?lar?n ba?lar? kesildikten sonra sûretler(i bulundurmak) mübâh k?l?n?nca, bu rûhu olmayanlar?n sûretlerini yapman?n mübâhl???na ve bu babda zikretti?imiz hadîslerde yasaklanan sûretlere benzeyen rûhsuz sûretlerin (yasaktan) ç?kmas?na delîl oldu. Bu babda ?krime yoluyla Ebû Hureyre rad?yallâhu anhu’dan ?öyle dedi?ine dâir bir rivâyet yapt?k: ‘**Sûret ba?t?r**’ ?lh. (Ba?? olmayan sûret de?ildir.)

Ed-**Dürru’l-Muhtâr**’?n kavli için ortaya konulabilecek bir mesnedden çok budur.

Ben(A. R?zâ) **?öyle diyorum**:

?âyet **Tahâvî**‘nin kelâm?n?n sonu ve Ebû Hureyre rad?yallâhu anhu hadîsine dayanmas?, ba??n (cesedde) kalmamas? sûretin yasakl?ktan ç?karmas?na medar oldu?unu anla?t?r?yorsa,

bu gerekendir. Çünki ?erîat,aç?k olan ve küçük dü?ürülmemi? sûrete yasaklama hükmünü vermi?tir. Sûret aç?k oldu?u müddetçe hakîr/küçük dü?ürülmeden yasakda devam eder. Evet, sûret kalmad??? veya tahkîr edildi?i zaman yasakda kalmaz. Çünki yasa??n temel sebebi kalmam??t?r. Ba??n kesildi?i yerde sûret kalmaz. Nitekim bu, Ebû Hureyre rad?yallâhu anhu hadîsinde, el-**Hidâye**'nin ibâresinde ve ?mâm A'zam'?n kendi sözünde geçti. (Ancak) bu (hüküm) di?er uzuvlarda böyle de?ildir.Çünki yüz bulundu?u müddetçe, di?er uzuvlar olmasa bile sûret mevcuttur. ??te bu sebeble gelecek olan hadîste Cebrâîl aleyhisselâm, ba??n kesilmesiyle yetindi. Mezhebi yazan **?mâm Muhammed** rahimehullah el-Câmiu's-Sa?îr'inde ve zikredilen mezheb kitâblar?n?n hepsinde, metin, ?erh, ve fetvâ kitâblar? bak?m?ndan hepsinde ba??n?n kesilmesi ile yetinilmi?tir. Allah celle celâlühû en iyisini bilir.

Her hâlükârda, ed-**Dürru'l-Muhtâr**'da geçen ta'mîme, genellemeye i'tibâr edilecek olursa,

Ben(A. R?zâ) **?öyle diyorum**:

Tevfik ancak Allah celle celâlühû'dand?r. Hangi hâlde olursa olsun, sûrette hayât yoktur. Sûret hiçbir hâlde, hayât?n kendisine ba?l? oldu?u uzuvlar?n hepsini içine almaz. Bu, aksî olan sûrette [kamera diye bilinen sûret yapma âleti ile çekilen foto?rafta] a?ikard?r. (Sûret) e?er boydan olsa, bu tek bir yandan en üst yüzünün aksini, yans?mas?n? getirmi? olur. Boyda, -s?rf sath?n/yüzün yar?s? de?il-cismin yar?s? bulunursa ya?amak âdette imkâns?z olur. Ayn? ?ekilde, sûretlerin kalb, ci?er ve damarlar? gibi iç azalar? bulunmaz. Husûsî bir t?bbî sûret al; onda damarlar, sinirler, iç ve d?? uzuvlar?n hepsi vard?r. Ama kan yoktur. Hayât? gerektirecek her?eyi kaplamak mümkün de?ildir.[13] Fark ise ancak hikâyede ve bakan?n anlamas?ndad?r. E?er hikâye edilende hayât üzerine hikâyeye delalet varsa yani bakan?n hayali sanki canl? bir sûret görüyormu? gibi ise bu sûret rûh sâhibi sûrettir. E?er hayât hikâye edilmiyorsa bakan kimse '**bu canl? sûreti de?ildir, ancak rûhu olmayan ölü sûretidir'** diyorsa, bu sûret rûhsuzdur.

Ebû Dâvud Sünen'inde, **Tirmizî** Câmi'inde, **Nesâî** Sünen'inde, **?bnü Hibbân** Sahîh'inde, **?mâm Tâ hâvî** ?erhu Meâni'l-Âsâr'(?nda) ve el-**Hakim**el-Müstedrek'inde, **Ebû Hureyre** rad?yallâhu anhu'dan,**Resûlüllah** sallallâhu aleyhi ve sellem'in ?öyle buyurdu?u rivâyet edildi: "Cebrâîl aleyhisselâm bana geldi ve ?öyle dedi: 'Dün gece sana geldim, beni içeri girmekten, sadece kap?da sûretlerin, evde üzerinde sûretlerin bulundu?u perdenin ve köpe?in bulunmas? engelledi. Emret de evin kap?s?ndaki sûretlerin ba?? kesilsin, a?aç ?eklinde olsunlar; emret de örtüyü kessinler, yere at?lan ve üstüne bas?lan iki yast?k yap?ls?n; emret de köpek evden ç?kar?ls?n.' Resûlüllah sallallâhu aleyhi ve sellem de (bunlar?) yapt?."[14]

Bak?n, Cebrâîl aleyhisselâm sadece bu sûretlerin ba??n?n kesilip a?aç ?eklinde olmalar?n? ve onlar da hayvân sûretinin kalmamas?n? emretti. Bundan aç?kça anla??lan,yasak ve mahzûrun ba?? kesmeden kalkmayaca??d?r. Çünki o sûret, ba?? kesmeden a?aç gibi ve hayvân sûretinden ç?km?? olmaz. O sûreti rûhsuz sûret oldu?u ve onda hayât?n olmad??? bir ?ekle sokmak lâz?md?r.

??te bu sebeble **Allâme Seyyid Tahtâvî**ed-Dürru'l-Muhtâr'?nbu sözünün aç?klamas?nda ?öyle de di: "'**Onsuz ya?amaz**' demek,'**ona do?ru namaz k?lmak mekrûh olmaz**' demektir. Çünki o, ibâdet edilmeyen ölü bir sûrettir."

Ben(A. R?zâ) **?öyle diyorum**:

Evlâ olan ifâde '**çünki o bir ölü dür**' de?il, '**ona ibâdet edilmez**' ibâresidir. Zîrâ mü?rikler, ölü ye ibâdet ediyorlard?. MevlâTeâla '(o putla?t?r?lanlar)**ölülerdirler, diri ler de?ildirler**' buyurdu.[15] Evet onlar, bir ölünün de?il, bir dirinin sû retini yap?yorlard?. ?übhe yoktur ki foto?raf, boyun yar?s?na, yahut gö ?üse kadar varsa, hattâ, sadece yüzün sûreti bile olsa,a?aç gibi ol maz, sûret sâhibinin öldü?ünügös termez. Aksine ortaya canl? sûreti ç?kar. Bakan kimsenin zihnine ilk gelen, sûret sâhibinin hayât hâlidir. Hiç kimse onun ölü sûreti oldu?u nu hayal etmez. Hükmün dayan d??? nokta,'**ya?amak veya hakîka ten ölü olmak**' de?il, bu ilk akla gelen ?eydir. Öyle ki, sûretin on dan hiçbir pay? yoktur. Görmezmi sin ki H?ristiyanlar?n sultanlar? bu yar?m sûretlerini paralar?n üzerine nak?edilmesini emrediyorlar. ?â yet onlardan ölüm hâli anla??lsayd? le?lerinin sûretlerinin paralar?n üze rine yap?lmas?n? istemezlerdi. O hâlde ed-**Dürru'l-Muhtâr'**?n bu ibâ resi ?u yar?m sûretlerin yasak l??? na z?t de?ildir. Bu ibâre, ancak, sû retleri k?rmakla ve kesip koparmakla[sûret sâhibinin] hayât hâlini

hat?rlatmayacak ve onu gören her kesin onunrûhunu kaybeden bir ölü **sûreti** oldu?unu bilece?i bir sûrete hamledilir.

Ben(A. R?zâ) **?öyle diyorum**:

(Bunda) ?a??lacak hiçbir?ey yoktur.

?u anda, **ya?ama hâlinin örfen anlat?lmas?** ile kasdedilen ma'nân?n anla??lmas? veya baz? hâllerde anla??lmamas? bak?m?ndan, **asl?nda bulunmamas? veya bozmak ve ibtâl etmek sûretiyle yok edilmekle** ya?aman?n ba?l? oldu?u uzuvlardaki fark ortaya ç?kmaktad?r.[16] Bu, yüzde, asl?nda yap?lmad??? veya yap?l?p da sonradan kesildi?i zaman böyle de?ildir. Bu sûrette ya?amay? anlatmak hiçbir ?ekilde yoktur. Nitekim bu gizli de?ildir. ?yi dü?ünülsün. Tevfîk ancak Allah celle celâlühû(nün muvaffak k?lmas?) iledir.

Devâm? ?çin T?klay?n

---

* Bu risâle **Ahmed R?zâ Han** (D:1272-1856, Ö:1340) isimli Pâkistân'l? bir zât taraf?ndan yaz?lm?? olup, torunu ?eyh Muhammed ?smâîl el-Ezherî taraf?ndan Arabçaya çevrilmi?tir. Bin civâr?nda eser verecek kadar dolu ve velûd olan bu zât, devrinin birçok büyük âliminin, (bu arada gazeteci yazar Mevdûdî'nin de) ?ehâdetiyle büyük bir âlim ve fâd?l zât idi. O ayn? zamanda Kadirî Tarîkat? ?eyhi idi. Hindistân ve Pâkistân'da daha sonra **Birelviyye** diye isimlendirilen bir Mekteb ve me?reb müessisi olan bu zât eserlerinden okudu?umuza ve anlayabildi?imize göre hemen hemen hepsi furû'da olan baz? ?azzlar?na ve yanl?? anla??lmaya müsâid bir tak?m ifâdelerine ra?men Ehl-i Sünnet'in y?lmaz bir müdâfii idi. ?htimâl ki, müfr?t zekâs? ve geni? müktesebât? sebebiyle kendisini zaman zaman birçok geçmi? büyü?ün üzerinde hâkim olarak görmesinde ne kadar isâbetli oldu?u kanatimizce çok söz kald?r?r. Mektebinin Düyûbendiyye Mektebi ile olan münâka?as? daha çok lafzî oldu?u, kar??l?kl? seviye dü?mesi ve i?in içine ?hsân ?lâhî Zahîr gibi kültür adamlar?n?n burunlar?n? sokmas?yla da daha bir artt??? kanaatindeyiz. Bu risâlesinde de ay?klanacak bir tak?m ifâdeleri olsa bile onlara kasden dokunmad?k. Çünki risâlesi gerçekten k?ymetli bir eser olup, avâm nezdinde bu de?ere gölge dü?ürmek istemedik.

Foto?raf? sûret yasa?? d???nda b?rakan, (?mâm Kevserî'nin el-??fâk'?n so nunda '**bu husûsda yan?ld?**' dedi?i ?eyh Muhammed Bahît'in d???nda) hesâba kat?labilecek bir âlim bilmiyoruz. En kat'îlerine var?ncaya kadar her bir harâm? ça?a uydurup helâlle?tirmeye ?ayret eden ve böylece Ümmet'in (cehenneme giden) yolunu t?kanmaktan kurtar?p açan Karadavî ile cevâz i?ini (ibâdet edilmemek ?art?yla) heykele kadar vard?ran onun Türkiye'deki bozuk fotokopisi Hayreddin Karaman ve benzerlerinin ise ilim adamlar? nezdinde her hangi bir k?ymetleri yoktur; onlar birer ?i?irilmi? balondan ba?ka bir ?ey de?ildirler.

Risâlenin kapa??nda, birisi taraf?ndan tashîh edildi?i yaz?yorsa da birçok hatalar?n?n bulunmas? ve esâsen Urduca'dan Arabça'ya yap?lan -muhte melen harfî- tercüme sebebiyle hâs?l olan zor anla??lmalar bizi bir hayli yor mu?tur. Bununla beraber bizim yanl?? anlamalar?m?zdan do?an hatâlar?n ol mas? da muhtemeldir. Okuyanlardan pe?inen aff?m?z? recâ ediyor, istifâdeli olmas?n? Rabbimizden niyâz ediyoruz.

Kö?eli parantezlerin ba?l?kta ve ara ba?l?klarda olanlar? tercüme edene, metin içindekiler de Ahmed R?zâ Hân'a âiddir.

Risâlede geçen bir tak?m hadîslerin kaynaklar?ndan baz?s? bulunamam??t?r. Bunlar (…) i?aretiyle gösterilmi?tir.

[1] **Nûh**:23

[2] **Buhârî**(4920), **Müslim** (…)

[3] **Abd ?bnü Humeyd**,Tefsîr (sh:3375,3376 h:18997, Mektebetü Nizâr Mustafâ el-Bâz-Mekke)

[4] **Buhârî**(427,1341), **Müslim** (528)

[5] ?bâre muhtemelen "**Z?yâ e?-?âmî ve Ebû Nuaym**" ?eklinde olacakt?r.

[6] **?mâm Ahmed** (4/28,4/29), **Buhârî** (3225,3226,3322,4002,5949),**Müslim** (2106/84), **Ebû Dâvûd** (4153,4155), **Tirmizî** (2804), **Nesâî** (7/185),7/186), **?bnü Mâce** (3649), **Tahâvî** (4/282, 4/285) Matbaatü'l-Envâri'l-Muhamme diyye), **Ebû Ya'lâ**, el-Müsned (1410, 1426,1428) Ebû Talhâ'dan. **Buhârî** (3227), ?bnü Ömer rad?yallâhu anhu mâ'dan. **Tahâvî** (4/282), **?bnü Hib bân** (5858), **Taberânî**, el-Kebîr (8895), ?bnü Abbâs rad?yellâhu anhu mâ'dan. **Müslim** (2105), **Ebû Dâvûd** (4157), **Nesâî** (4276), **Tahâvî** (4/ 283), ?bnü Hibbân (5856), Meymûne rad?yallâhu anhâvâlidemizden. **Buhâ rî** (3224), **Müslim** (2104), **?bnü Mâce** (3651)ve **Tahâvî** (4/282), Âi?e rad? yallahu anhâ vâlidemizden. **Ahmed** (2/208,h:8065), **Müslim** (2112), **Ne sâî** (8/216, h:5365), **Tahâvî**

(4/287) ve **?bnü Hibbân** (5853,5854), Ebû Hureyre rad?yallâhu anhu'dan. **Ah med** (815), **Dârimi** (2697), **Said ?bnü Mensûr** (…), **Ebû Davûd** (227, 4152), **Nesâî, ?bni Mâce** (3650), **?b nü Hüzeyme** (…), **Ebû Ya'lâ** (…), **Tâ hâvî** (4/282), **?bnü Hibbân** (…), **Ziyâ e?-?âmî** (…)ve **Ebû Nuaym** (…), Hil ye(tü'l-Evliyâ)'s?nda Emîru'l-Mü'minîn Ali rad?yallâhu anhu'dan. **?mâm Mâlik** Muvatta'?nda (2/965,966), **Ahmed** (3/90), **Tirmizi**(2805) ve **Tahâvî** (…), **?bnü Hibbân** (5849), Ebû Saîd el-Hudrî rad?yellâhu anhu'dan. **Ahmed** (…), **Tahâvî** (4/283), **Taberânî**, el-Kebîr (8893 Farkl? bir laf?zla. Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in sûrete kar?? tavr?…), Üsâme ?bnü Zeyd ra d?yallâhu anhu'dan. **Tahâvî** (4/282), **Taberânî**, el-Kebîr (3860), el-Evsat (2770), Ebû Eyyûb el-Ensârî rad?yal lâhu anhu'dan. (Bir tak?m cevherî ol mayan laf?z farkl?l?klar?yla)

[7] ?mâm **Buhârî** Sahîh (3351,3352) ve **?mâm Tahâvî** (?erhu Meânî'l-Âsâr) (4/283), **?bnü Hibbân** (5861), ?bnü Abbâs rad?yallâhu anhumâ'dan, **Ah med** (1/334) ve **Ebû Dâvûd** (4156), Câbir ?bnü Abdillah ve Amr?bnü ?ey be rad?yallâhu anhumâ'dan, **?mâm Tahâvî** (4/283),**Taberânî**, el-Kebîr (4079),Üsâme ?bnü Zeyd rad?yallâhu zanhumâ'dan.

[8] Burada lüzumsuz bir söz isrâf? vard?r.

[9] Ebû ?udde merhûmun zabt?na göre, bu kitâb'?n ismi 'el-**Hilye**' de?il de 'el-**Halbe**'dir; buna göre tam ismi '**Hâl betü'l-Mücellî ?erhu Minyeti'l-Mu sallî**'dir. O, bunun neden böyle oldu?unu eserlerinden birinde uzun ve mukni' ?ekilde îzâh etti ise de ?u anda nerede oldu?unu hat?rlayamad?k; lâkin, bu ?ekildeki zabt? için bak?n?z: Fethu Bâbi'l-?nâye (Takdime):5, (Me sâd?r):284 (Mektebetü'l-Metbua ti'l-?slâ miyye)

[10] '**El-Halebî's-Sa?îr**' olabilir.

[11] **Tahâvî,** ?. Meânî'l-Âsâr (4/287), Ebû Hureyrerad?yallâhu an hu'dan

[12] Yani, '**her bir falanca ?ey …d?r**' ka d?yyesi, '**hiçbir falanca ?ey … de?il dir**' ?eklinde tersine dönmez.

[13] Burada fâhi? bir ayak süçmesi vard?r; çünki bu ölçü bütün olan bedende, hatta canl? vücûdda da böyledir…

[14] **Ahmed** (2/305, H:8032), **Ebû Dâvud** Sünen (4158), **Tirmizi** Câmi'inde (2811), **Nesâî** Sünen (5365), **?bnü Hibbân** Sahîh (5854), **?mâm? Tahâvî** ?erhu Meâni'l-Âsâr (4/287) ve el-**Hâkim**el-Müstedrek'inde (…), **Ebû Hureyre** rad?yallâhu anhu'dan.

[15] **Nahl**:21

[16] Büyük ihtimalle Arabçaya çevrilmesinden do?an bilmecemsi anla??lmazl?k yüklü bir cümle…

<